

formuvannia [Macroeconomic disproportions of the Ukrainian economy: the essence and peculiarities of formation]. National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv (in Ukr.).

27. Vdovichena, O.H., Vdovichen, A.A. (2018). Conceptual approaches to the definition of the place of bioeconomics in the structure of development of priority technological spheres of Ukraine. *Pidpriemnytstvo i torhivlia* [Entrepreneurship and Trade]. Publishing House of Lviv Trade and Economic University, Lviv, vol. 22 (in Ukr.).

УДК330.123.4:664+338.439.5(477)

Т. Л. Шкабара, к.б.н., доцент,
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м. Чернівці

ТОВАРНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ОРГАНІЧНОГО ХАРЧОВОГО ПРОДУКТУ: ПЕРСПЕКТИВИ ВІДТВОРЕННЯ В УМОВАХ ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ

Анотація

У статті актуалізуються необхідності до розширення виробництва органічних харчових продуктів в Україні з соціальних, ринкових, екологічних позицій. Формулюються нові підходи до розуміння товарної досконалості органічного продукту за його харчовою цінністю, підвищеними параметрами біологічної, фізіологічної, профілактичної цінності. Наводяться порівняльні характеристики харчової продукції рівня органічної та відповідної продукції масового виробництва. Відображається місце органічного виробництва в культурі здорового харчування населення України. Визначається необхідне нормативно-технічне забезпечення до виробництва в Україні органічної харчової продукції, що відповідає міжнародним технічним умовам, стандартизованим технологічним принципам та іншим атрибутам, зокрема ринковим. Пропонуються авторські підходи до обґрунтування безпечності органічного харчового продукту для споживача та екологічної безпечності для довкілля.

Ключові слова: органічне виробництво, органічний харчовий продукт, культура харчування, товарні характеристики, споживча корисність, харчова цінність продукту, біологічна цінність продукту, фізіологічна цінність продукту, безпечність, технічне регулювання.

Т. Л. Шкабара, к.б.н.,
Черновицкий торгово-экономический институт КНТЭУ,
г. Черновцы

ТОВАРНЫЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ ОРГАНИЧЕСКОГО ПРОДОВОЛЬСТВЕННОГО ПРОДУКТА: ПЕРСПЕКТИВЫ ВОСПРОИЗВОДСТВА В УСЛОВИЯХ ОТЕЧЕСТВЕННОГО РЫНКА

Аннотация

В статье актуализируются необходимости к расширению производства органических продуктов питания в Украине по социальным, рыночным, экологическим позициям. Формулируются новые подходы к пониманию товарного совершенства органического продукта по его пищевой ценности, повышенными параметрами биологической, физиологической, профилактической ценности. Приводятся сравнительные характеристики пищевой продукции уровня органической и соответствующей продукции массового производства. Отображается место органического производства в культуре здорового питания населения Украины. Определяется необходимое нормативно-техническое обеспечение к производству в Украине органической пищевой продукции, соответствующей международным техническим условиям, стандартизированным технологическим принципам и другим атрибутам, в частности рыночным. Предлагаются авторские подходы к

обоснованию безопасности органического пищевого продукта для потребителя и экологической безопасности для окружающей среды.

Ключевые слова: органическое производство, органический продукт, культура питания, товарные характеристики, потребительская польза, продовольственная ценность продукта, биологическая ценность продукта, физиологическая ценность продукта, безопасность, техническое регулирование.

Постановка проблеми. Одним із аспектів прогресивного розвитку культури споживання суспільства за міжнародними підходами є принцип безпеки харчового продукту, що реалізується, зокрема на основі виробництва органічної продукції. Концептуальні методичні характеристики та сукупні властивості органічного продукту визначаються міжнародними та європейськими нормами, регламентуються відповідними стандартами. В Україні процеси створення харчової продукції рівня органічної потребують: систематизації державних вимог, узгодження нормативно-технічних рішень, формування ринкових системних ознак, розширення ресурсної бази, розробки/оновлення способів виробництва й торгівлі органічними харчовими продуктами тощо.

Важливим на рівні вітчизняного ринку є забезпечення сукупних товарних характеристик органічного продукту, що мають повною мірою реалізувати сучасні положення й вимоги до такого виду продукції. За таких умов набувають вагомості методологічні трактування ознак продукції рівня «organic» та їх методичні впровадження. Йдеться про необхідність відтворення критеріїв екологічної чистоти під час виробництва органічної харчової продукції в Україні, її транспортування, зберігання та інших супутніх етапів логістичного просування, торговельної реалізації. Окремою площиною до удосконалення слід виділити вітчизняну культуру споживання органічних продовольчих товарів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проводячи розгляд сучасних наукових підходів до процесів створення органічної харчової продукції, методик її товарного супроводу й ринкової реалізації, слід констатувати достатню різноспрямованість напрямів досліджень.

Актуалізуються питання нормативно-технічного й правового регулювання як основи до виробництва в Україні органічної харчової продукції та її інформаційного супроводу, відповідності вимогам європейського законодавства, міжнародних технічних стандартів тощо. Так, Г. Гуменюк подає аналіз основних вимог законодавства Європейського Союзу щодо органічного виробництва рослинної харчової продукції в порівняльному аспекті з вимогами міжнародних стандартів Codex Alimentarius, Міжнародної Федерації руху за органічне сільське господарство та оцінює можливості надання українським виробникам такої інформації [1]. В. В. Латишевою та В. М. Прилипко проведено дослідження норм права, що регулюють відносини у сфері маркування органічних харчових продуктів як важливого елементу забезпечення прав споживачів на якісну і безпечну продукцію [2]. Т. Г. Мазур, Л. П. Загоруй розглядають окремі атрибути виробництва органічних харчових продуктів, зокрема потенціал української органічної продукції, розвиток систем контролю органічного сектора ЄС [3].

Доцільно виділити праці таких авторів, як В. Д. Орехівський, А. Ю. Остапенко, Т. Л. Шкабара, Н. П. Новак, що відображають стан вітчизняної аграрної сфери та

конкретизацію її відтворення через складові управління екологічно збалансованим розвитком аграрних підприємств, безпеки органічного виробництва та соціальної відповідальності товаровиробників, впровадження інноваційних технологій у системі органічного сільського господарювання тощо [4-6].

Розглядаються тенденції й результати розвитку світового, загальноукраїнського та регіонального ринків органічних продуктів харчування як таких, що забезпечують потреби споживачів у відповідній продукції за кількісними та якісними показниками; виокремлюються проблеми відповідного сегменту ринку в Україні й пропонуються шляхи їх усунення [7-9]. Зокрема, Є. В. Гаваза визначає розвиток органічного виробництва як індикатор забезпечення населення екологічно безпечними продуктами харчування, аналізує рівень доступності органічної продукції для кінцевого споживача в Україні з позицій наявності та близькості місця продажу, пропонованого асортименту та ціни [8].

Формулювання цілей статті й аргументування актуальності поставленого завдання. Метою авторського дослідження є порівняльний аналіз існуючих підходів до виробництва в Україні органічної харчової продукції; розгляд процесів формування необхідного рівня якості/безпечності органічного продовольчого продукту з одночасним дотримання регламентованих екологічних вимог.

Відповідно до мети авторської роботи були конкретизовані завдання до виконання з урахуванням їх методологічної актуальності та перспективами ринкової реалізації:

- провести розгляд сукупних властивостей органічного харчового продукту як товару з новими споживчими характеристиками в порівнянні з харчовою продукцією масового виробництва;
- означити за відповідними товарними характеристиками функціональні, соціальні, екологічні переваги до споживання органічних харчових продуктів;
- дати розширені товарні характеристики органічного продукту;
- обґрунтувати сучасні системи забезпечення та підтвердження споживчих властивостей органічних харчових продуктів в Україні.

Виклад основного матеріалу. Перспективи виконання актуального завдання щодо розширення виробництва в Україні органічної продукції корелюють із національною концепцією сталого розвитку, базовим принципом якої є збалансування економічних, екологічних, соціальних складових; міжнародними підходами до формування відповідного рівня безпечності продовольчої сировини, харчових продуктів, закріплених у міжнародному харчовому законодавстві та відображеному у Codex Alimentarius; постулатами нової культури здорового харчування населення тощо. З позицій ринкового забезпечення йдеться про нові специфікації органічних харчових продуктів, що мають підвищену споживчу цінність, функціональну корисність та відповідну комерційну вартість, що дозволяє визначати перспективність такого товарного виробництва в Україні.

Необхідною характеристикою органічної харчової продукції є забезпечення регламентованого рівня її безпечності для споживача та екологічної безпечності для довкілля. Такі підходи відображені в попередніх авторських роботах [10]. Зокрема, нами пропонуються до методичного розвитку актуальні запити екологічного

супроводу вітчизняної системи господарювання, виокремлення основних екологічних складових промислового та аграрного товарного виробництва – екологічні виробничі необхідності/потреби, функціональні взаємодії виробничих технологічних процесів із основними природними сферами, екологічні результати проходження інтегральних виробничих процесів у промисловості й аграрному господарюванні тощо.

Харчова рослинна й тваринна продукція рівня органічної визначається як така, що виготовлена органічними методами в системі органічного аграрного виробництва із застосуванням органічної сировини, належним чином маркована та сертифікована у встановленому порядку. Зазначені установи відображені в прийнятому від 10 липня 2010р. Законі України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» [11]. Нові правові вимоги закону розповсюджуються не лише на сферу виробництва, але й на сферу обігу та маркування органічної харчової продукції, безпосередньо стосуються суб'єктів вітчизняного ринку органічної продукції, обґрунтовують напрями державної політики у зазначених сферах.

Сукупні споживчі властивості органічного харчового продукту є складними й багатоаспектними, з одного боку, вони відображають соціальну значущість таких товарів, ефективність їх виробництва та комерційної реляції, з іншого боку – є індикаторами практичної корисності харчового продукту нового покоління, його нешкідливості для споживача, довкілля та інших форм досконалості, зокрема за показниками естетичної культури суспільства. Структура властивостей і параметрів органічної харчової продукції є достатньо динамічною, змінюється з урахуванням ступеня впровадження науково-технічних, інноваційних досягнень у технологічні процеси агропромислового виробництва, зберігання та інших етапів логістичного просування, торговельної реалізації тощо.

Ринкові підходи до номенклатури товарних характеристик органічної харчової продукції, їх споживчих комплексів відображають зміни в структурі попиту і потреб населення, враховують особливості споживання відповідної групи продовольчого товару або конкретного харчового продукту. Йдеться про прогресивний розвиток показників споживчої корисності, зокрема особливі акцентування проводяться до підвищення біологічної цінності органічного харчового продукту, рівня безпечності його споживання та позитивного фізіологічного впливу на організм людини, що одночасно відображає базові принципи здорового харчування. Тобто, виокремлюється важливість методологічних обґрунтувань розширених товарних характеристик органічної харчової продукції, виходячи з їх сукупної споживчої корисності.

Органічні харчові продукти за товарним означенням та цільовим призначенням включають групи властивостей із підвищеними параметрами функціональної корисності, що виявляється через харчову, фізіологічну, біологічну, лікувально-профілактичну цінність. Нами означені такі характеристики органічної продукції у порівнянні з харчовими продуктами масового виробництва (табл. 1), що переважають на сьогодні в умовах вітчизняного ринку та є більш прийнятними для

українського споживача, насамперед із міркувань їх вартості. Переваги до споживання органічних харчових продуктів закладено в максимальній натуральності їх походження, переважанні природних хімічних компонентів у складі, фізіологічному збалансуванні та інших ознаках.

Таблиця 1

**Порівняльні характеристики харчової продукції
рівня органічної та масового виробництва ***

Базові товарні ознаки	
Органічна харчова продукція	Харчові продукти масового виробництва
Харчова цінність продукту – характеризує всю повноту корисних властивостей продукту	
Продукт рівня органічного містить у своєму складі лише природні компоненти органічного походження, без застосування штучних синтетичних речовин у процесі його виробництва, технологічної обробки, пакування тощо	Відображається повним хімічним складом продукту, що містить як природні, так і штучні (технологічно додані) компоненти, що залежить від виду продукту, його рецептури, технологічних процесів виготовлення
Біологічна цінність продукту – визначається вмістом біологічно активних речовин (БАР): вітамінів, мінеральних речовин, незамінних амінокислот, поліненасичених жирних кислот та інших БАР	
Органічні продукти залежно від походження містять вільні або біохімічно зв'язані комплекси БАР, дія яких на організм людини є збалансованою за рахунок початкової чистоти продукту	До складу харчових продуктів входять ті чи інші біологічно активні речовини, що залежить від виду продукту. Позитивна дія БАР може змінюватись, зокрема знижуватись внаслідок наявності в продукті окремих небезпечних речовин хімічного походження
Фізіологічна цінність продукту – відображає загальний та цільовий функціональний вплив на органи та системи органів організму людини	
Позитивний фізіологічний вплив на роботу органів травлення, імунної та інших систем організму людини (у випадку збалансованого харчування, урахування норм раціонального споживання поживних речовин)	

*Джерело: авторська розробка із урахуванням джерел [12]; [13]

Згідно з означеним вище, важливо розвивати вітчизняний ринок органічних харчових продуктів як соціально необхідний з позицій здорового харчування населення України. В той же час культура органічного виробництва й споживання відповідної продукції в Україні лише формує свої ознаки, соціальні пріоритети та споживчі вияви. Тому важливо вже зараз максимально розширювати інформаційний супровід усіх ринкових процесів, пов'язаних із виробництвом та споживанням органічної харчової продукції як закордонного, так і вітчизняного виробництва, зокрема через маркувальні відомості про продукт.

Одночасно слід посилювати вияви комерційної привабливості ринку органічної харчової продукції, доводити до вітчизняних товаровиробників (у різних доступних

формах) як переваги розвитку ринку відповідної продукції, так і актуалізувати вимоги й сучасні атрибути відповідних ринкових відносин. Так, на сьогодні виробництво органічної харчової продукції в Україні за новими підходами підпорядковується відповідній законодавчій базі, регламентованим нормативно-технічним вимогам щодо їх відповідності та має такі характерні ознаки:

- підвищені вимоги до рівня якості/безпеки продовольчої сировини, готової харчової продукції, її упаковки;

- відповідність стандартизованим принципам, нормованим положенням щодо всього ланцюга товарного виробництва – від екологічної якості умов аграрного вирощування сировини/напівфабрикатів до якості/безпеки готового продукту, його інформаційного маркувального супроводу;

- урахування вимог міжнародних/європейських стандартів щодо безпеки продукції, відображених у Codex Alimentarius, спільній програмі стандартів міжнародних організацій FAO – WHO на харчові продукти;

- сертифіковані технологічні системи аграрного виробництва, промислової обробки, сертифікаційні підтвердження готових харчових продуктів рівня «organic».

Окрім виробничої сфери як ключової, технічні вимоги щодо органічної продукції як кінцевої ланки товарних ринкових процесів, розповсюджуються також на основні системи технічного регулювання та супроводу відповідних технологічних етапів. Йдеться про систему метрологічних вимірювань, що регулює якість вимірів окремих показників та узагальненого рівня якості/безпеки органічної харчової продукції та методологічно забезпечує систему контролю й експертного оцінювання відповідних товарів. Зазначені підходи поєднуються із виконанням стандартизаційних вимог, регламентованих норм щодо органічного виробництва за видами харчової продукції, її сертифікаційного підтвердження. На сьогодні особливі вимоги висуваються до системи маркування харчових продуктів органічного походження як за змістом відповідних інформаційних повідомлень від товаровиробника, так і за достовірністю такої інформації. Свого роду узагальнюючою ланкою регулювання/виконання вимог щодо органічної продукції є система управління безпекою, прогресивний розвиток якої відбувається як на міжнародному, так і на національних рівнях, зокрема в Україні.

Таблиця 2

**Системи забезпечення/підтвердження властивостей
органічної харчової продукції в Україні***

Системи технічного забезпечення органічної харчової продукції	Характеристика процесів регулювання властивостей органічної харчової продукції та управління змінами
Система метрологічного забезпечення	Впровадження адаптованих до міжнародних вимог методів та методик проведення метрологічних вимірювань властивостей органічної харчової продукції; досягнення необхідної точності вимірювання
Система стандартизації та сертифікації	Гарантування безпеки органічної харчової продукції. Виконання вимог щодо органічного виробництва та перероблення на основі міжнародних базових стандартів IFOAM, стандартів Комісії Codex Alimentarius тощо

Продовження табл.2

Система маркування та додаткового інформаційного супроводу	Маркувальний супровід органічного харчового продукту згідно з Правилами органічного виробництва; достовірність, доступність маркувальної інформації; використання державного логотипу для органічної продукції, нанесений на етикетку, упаковку тощо
Система експертного оцінювання	Формування системи державного реєстру органів сертифікації у сфері органічного виробництва та обігу органічної продукції в Україні. Підтвердження методів органічного виробництва високоякісної та безпечної продукції
Система управління безпечністю	Впровадження принципів державного регулювання, критеріїв та форм безпечності органічних харчових продуктів. Впровадження на вітчизняних підприємствах міжнародної системи управління безпечністю харчових продуктів НАССР; попередження фальсифікації органічної харчової продукції; розвиток систем управління екологічною безпечністю

*Джерело: авторська розробка із урахуванням джерел [1]; [2]; [11]

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Результати проведеного авторського дослідження відображають перспективи органічного виробництва в системі формування нових властивостей відповідних харчових продуктів, їх соціальної значущості у ракурсі здорового харчування населення України. Товарні характеристики органічних харчових продуктів, що орієнтовані за цільовими споживчими перевагами, виявляють підвищені харчові параметри, біологічну та фізіологічну корисність одночасно слугують необхідними специфікаціями до їх ринкового відтворення. Досягнення регламентованого рівня безпечності вітчизняної органічної харчової продукції, її екологічної безпечності потребує розвитку системи стандартизаційного забезпечення, експертного оцінювання, сертифікаційного підтвердження відповідно до міжнародним норм. У свою чергу можливість зазначених технічних процедур залежить від ефективності впровадження систем управління якістю та безпечністю харчових продуктів, екологічною безпечністю на вітчизняних підприємствах, задіяних до органічного товарного виробництва, державного регулювання таких проектів, конкретизації цільових установок, покращання інформаційного супроводу тощо.

Подальші наукові підходи слід розвивати в напрямі методології взаємодій та виявлення взаємозалежностей між товарною досконалістю органічного харчового продукту та комерційною доцільністю його відображення в умовах вітчизняного ринку.

Список використаних джерел:

1. Гуменюк Г. Вимоги європейського законодавства щодо органічного виробництва рослинної та харчової продукції / Г. Гуменюк // Стандартизація. Сертифікація. Якість. – 2013. – №6. – С. 21-26.
2. Латишева В. В. Маркування органічних харчових продуктів в Україні: загальна характеристика правового регулювання / В. В. Латишева, В. М. Прилипко // Право і суспільство. – 2015. – №4 (2). – С. 63-67.
3. Мазур Т. Г. Особливості виробництва органічних харчових продуктів / Т. Г. Мазур, Л. П. Загоруй // Проблеми зооветеринарії та ветеринарної медицини. – 2013. – Вип. 29, частина 2. – С. 29-33.

4. Орехівський В. Д. Особливості розвитку аграрних підприємств з виробництва органічної продукції в Україні (1990-ті – 2000-і роки) / В. Д. Орехівський // Гілея: науковий вісник. – 2018. – Вип. 133. – С. 67-69.
5. Шкабара Т. Л. Екологічний потенціал вітчизняного аграрного господарювання в умовах сучасних євроінтеграційних процесів / Т. Л. Шкабара, А. Ю. Остапенко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки. – 2014. – Вип. 7(4). – С. 131-135.
6. Новак Н. П. Управління соціально відповідальним та екологічно збалансованим розвитком аграрних підприємств з виробництва органічної продукції / Н. П. Новак // Актуальні проблеми інноваційної економіки. – 2016. – №4. – С. 74-79.
7. Дітріх І. В. Тенденції світового ринку щодо органічних продуктів харчування / І. В. Дітріх // Проблеми і перспективи економіки та управління. – 2015. – №2. – С. 70-77.
8. Гаваза Є. В. Доступність органічної продукції як індикатор забезпечення населення екологічно безпечними продуктами харчування / Є. В. Гаваза // Збалансоване природокористування. – 2014. – №2. – С. 142-148.
9. Шевчук І. В. Особливості розвитку регіонального ринку органічної харчової продукції в контексті європейської інтеграції / І. В. Шевчук // Економічний форум. – 2016. – №1. – С. 53-59.
10. Шкабара Т. Л. Перспективи екологічно орієнтованого товарного виробництва в Україні / Т. Л. Шкабара // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ. – Випуск IV. – Економічні науки. – Чернівці, 2016. – С. 233-244.
11. Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції : Закон України № 2496-VIII від 10.07.18 р.
12. Екотрофологія. Основи екологічно безпечного харчування: навчальний посібник / [Т. М. Димань, М. М. Барановський, Г. О. Білявський та ін.]. – К. : Лібра, 2006. – 304 с.
13. Безпека харчування: сучасні проблеми: посібник-довідник / [А. В. Баб'юк, О. В. Макарова, М. С. Рогозинський та ін.]. – Чернівці : Книги-XXI , 2009. – 212 с.

Tetiana Shkabara, PhD ,
Chernivtsi Institute of Trade and Economics of KNUTE,
Chernivtsi

COMMODITY CHARACTERISTICS OF ORGANIC FOOD PRODUCT: PROSPECTS FOR REPRODUCTION UNDER THE CONDITIONS OF THE DOMESTIC MARKET

Summary

The article is focused on the need to expand the production of organic food products in Ukraine from social, market, and environmental points of view. New approaches to understanding the commodity perfection of an organic product are formulated in terms of its nutritional value, increased parameters of biological, physiological, and preventive value. The comparative characteristics of food products of the organic level and corresponding products of mass production are given. The place of organic production in the healthy nutrition culture of Ukraine is displayed. The necessary normative and technical support is provided for the production of organic food in Ukraine, which meets international technical conditions, standardized technological principles and other attributes, in particular market. Author's approaches to the substantiation of the safety of an organic food product for the consumer and ecological safety for the environment are offered.

Key words: organic production, organic food product, food culture, commodity characteristics, consumer utility, nutritional value of the product, biological value of the product, physiological value of the product, safety, technical regulation.

References:

1. Gumenyuk, G. (2013). Requirements of the European legislation concerning organic production of vegetable and food products. Standarty`zacya. Serty`fikaciya. Yakist` [Standardization. Certification Quality], vol. 6, pp. 21-26 (in Ukr.).
2. Laty`sheva, V.V., Pry`ly`pko, V.M. (2015). Marking of Organic Food Products in Ukraine: A General Description of Legal Regulation. Pravo i suspil`stvo [Law and Society], vol. 4 (2), pp. 63-67 (in Ukr.).

3. Mazur, T.G., Zagoruj, L.P. (2013). Features of Organic Food Products Production. *Problemy` zoovetery`nariyi ta vetery`narnoyi medy`cy`ny`* [Problems of Zootechnical and veterinary medicine], vol. 29, part 2, pp. 29-33(in Ukr.).
4. Orexivs`ky`j, V.D. (2018). Peculiarities of the development of agrarian enterprises for the production of organic products in Ukraine (1990s-2000s). *Gileya: naukovy`jvisny`k* [Gilea: Scientific Bulletin], vol. 133, pp. 67-69 (in Ukr.).
5. Shkabara, T.L., Ostapenko, A.Yu. (2014). Ecological potential of domestic agrarian economy in the conditions of modern eurointegration processes. *Naukovy`j visny`k Hersons`kogo derzhavnogo universy`tetu. Seriya: Ekonomichni nauky* [Scientific Bulletin of Kherson State University. Series: Economic Sciences], vol. 7(4), pp. 131-135 (in Ukr.).
6. Novak, N.P. (2016). Management of socially responsible and ecologically balanced development of agrarian enterprises for the production of organic products. *Aktual`ni problemy` innovacijnoyi ekonomiky`* [Actual problems of innovative economy], vol.4, pp. 74-79 (in Ukr.).
7. Ditrix, I.V. (2015). Trends in the global market for organic food. *Problemy` i perspekty`vy` ekonomiky` ta upravlinnya* [Problems and prospects of economy and management], vol. 2, pp. 70-77 (in Ukr.).
8. Gavaza, Ye.V. (2014). Availability of organic products as an indicator of the population's supply of ecologically safe food products. *Zbalansovane pry`rodokory`stuvannya* [Balanced nature management], vol. 2, pp. 142-148 (in Ukr.).
9. Shevchuk, I.V. (2016). Features of development of the regional market of organic food products in the context of European integration. *Ekonomichny`j forum* [Economic forum], vol. 1, pp. 53-59 (in Ukr.).
10. Shkabara, T.L. (2016). Prospects of ecologically oriented commodity production in Ukraine. *Visnyk Chernivets`koho torhovel`no-ekonomichnoho instytutu KNTEU* [Bulletin of Chernivtsi Trade and Economic Institute KNTEU], vol. IV, pp. 233-244 (in Ukr.).
11. On Basic Principles and Requirements for Organic Production, Circulation and Marking of Organic Products, Law of Ukraine № 2496-VIII from 10.07.18 p (in Ukr.).
12. Dy`man`, T.M., Baranovs`ky`j, M.M., Bilyavs`ky`j, G.O. (2006). *Ekotrofolohiia. Osnovy ekolohichno bezpechnoho kharchuvannia* [Ecotrophology. Basics of eco-friendly food], Libra, Kyiv (in Ukr.).
13. Bab'yuk, A.V., Makarova, O.V., Rogozy`ns`ky`j, M.S. (2009). *Bezpeka kharchuvannia: suchasni problemy* [Food Safety: Current Issues], Knygy-XXI, Chernivtsi (in Ukr.).

